

UN PROCÉS DE CANVI TRANSCENDENTAL

Polònia obre nous camins al futur

Les paradoxes de la història situen un país europeu de segona fila en primera línia de la història europea i mundial una i altra vegada. Aquest país es Polònia.

Antoni Reig

Quan es commemora el 50 aniversari de l'inici de la Segona Guerra Mundial recordant l'atac de l'1 de setembre del 1939 a Polònia per l'Alemanya nazi, els esdeveniments polítics que tenen com a escenari Varsòvia tornen a centrar l'interès mundial en aquell país. El procés de canvi a Polònia no sols és història per als polonesos, sinó per a tot Europa i tot el món. La seva transcendència depassa les fronteres poloneses i afecta tot el bloc de l'Est, el món comunista en general, Europa sencera i, per extensió, les dues superpotències.

La designació del dirigent de Solidaritat i íntim col·laborador de Lech Walesa, Tadeusz Mazowiecki, el passat dia 19 d'agost com a nou primer ministre i la seva ratificació pel Parlament, amb una majoria indiscutible, en què van votar-lo fins i tot la major part dels diputats comunistes, el passat dia 24 venien a confirmar el fracàs històric del comunisme polonès. El partit era incapaç de seguir governant el país després dels resultats contundents de les eleccions legislatives semidemocràtiques del passat mes de juny, impotent per a deturar la ràpida degradació de

la situació econòmica i frenar el descontentament social que pren la forma d'onades de vagues parcials arreu del país i la incapacitat d'afrontar el deute extern de 39.000 milions de dòlars. La conseqüència ha estat l'entrega pacífica del govern a l'oposició, que fins el passat mes d'abril era il·legal i clandestina i que des de fa anys era perseguida i empresonada per reclamar el que ara pensa dur a terme des de les responsabilitats governamentals.

Previsions i Imprevistos

El ritme dels esdeveniments s'ha accelerat durant els passats mesos de juliol i agost i per moments ha fet l'efecte que s'escapaven al control dels protagonistes del procés de canvi. El poder comunista havia previst un escenari que ha quedat alterat en part per la determinació i habilitat del grup dirigent de Solidaritat, i gràcies a la nova actitud del Kremlin.

Hi ha unes línies de continuïtat que resten inalterades i que estan simbolitzades per l'elecció del general Jaruzelski, el passat 19 de juliol, com a cap d'estat, gràcies a alguns vots de Solidaritat. Els seus poders són amplis i poden condicionar en tot moment l'actuació del nou govern. Té la facultat

de dissoldre el parlament quan li sembli i convocar noves eleccions. És la garantia que els canvis estan sota control.

Aquest general ha fet des de fa anys el paper de *dur* i ara no té més remei que fer el paper del reformista. Era ministre de Defensa quan va produir-se la salvatge repressió de les vagues obreres de Gdansk i Gdynia el desembre del 1970. Va ser l'encarregat de fer-se amb el poder quan el Partit Comunista feia aigües davant l'empenta obrera representada per Solidaritat el 1980 i 1981 i va ser el protagonista de la repressió a partir del desembre del 1981. Entre els empresonats aleshores, hi havia l'ara primer ministre Mazowiecki. Al capdavant de l'exèrcit i del partit va intentar debades *normalitzar* el país fins que, decidit el canvi de rumb, ha dirigit el procés reformista actual. Sota el seu virtual comandament directe queden en el nou govern els ministres d'Interior i Defensa, és a dir, manté a les seves mans les forces armades i policials. És una garantia per als aliats del Pacte de Varsòvia i una garantia que no sorgiran *incontrolats* que intentin desestabilitzar la situació política com quan va ser assassinat el sacerdot Jerzy Popielusko per agents de la policia secreta.

Canvi de papers

Està clar que Polònia necessita un govern d'unitat nacional per a trobar una sortida al caos econòmic actual i

a les enormes tensions socials acumulades. Els comunistes comptaven d'oferir alguns ministeris a Solidaritat en un nou govern dirigit pel general Kiszczak, íntim col·laborador del general Jaruzelski. Però la maniobra els va sortir malament perquè Solidaritat va demostrar una major habilitat aconseguint un reequilibri de forces parlamentàries al seu favor en aliar-se amb dos petits partits que fins aleshores havien fet de titelles respecte al Partit Comunista. Així la situació quedava invertida i era Solidaritat qui formava el nou govern oferint algunes carteres als comunistes. Això no entrava dins els plans del Partit Comunista, però donades les circumstàncies internes i el consentiment del Kremlin, no va tenir més remei que acceptar-ho.

El general Jaruzelski va situar el passat 29 de juliol al seu col·laborador i ex-primer ministre Mieczyslaw Rakowski al capdavant del Partit Comunista. És considerat reformista i se li atribueix una tendència socialdemòcrata. És la segona peça que garanteix una certa continuïtat ja que dins el partit hi ha un fort corrent oposat als canvis que voldria fer marxa arrere. Els sindicats oficials i la *nomenklatura* són les bases de suport dels que voldrien que tot continués com abans, fent retocs que no alteressin les bases el poder comunista.

Va fallar la tercera peça, que era el general Kiszczak, perquè els dos petits partits que ara s'han aliat amb Solidaritat (Partit Camperol i Partit Demòcrata) saben que si volen seguir figurant en el futur polític del país ja no els serveix situar-se sota l'ombra dels comunistes; ara la pervivència la trobaran sota l'ombra de Solidaritat.

Mazowiecki, catòlic d'esquerres

El nou primer ministre Mazowiecki, és amic del Papa Joan Pau II i pot qualificar-se'l de demòcrata-cristià. Això és molt important en un país on el pes social, ideològic i també econòmic de l'Església catòlica és enorme. K. S. Karol diu que es un catòlic d'esquerres, molt influït pel pensament d'Emmanuel Mounier, convençut que cal donar un alè cristià al moviment obrer i al socialisme. És l'únic dirigent de l'oposició amb una certa experiència parlamentària, ja que durant els anys seixanta va ser diputat per un grup catòlic, Pax, subordinat al Partit Comunista.

Els esdeveniments del 1968 a Txecoslovàquia i del 1970 a Polònia el van conduir a l'oposició i quan, el 1980,

Lech Walesa.

sorgeix Solidaritat, organitza el grup d'intel·lectuals que se situen des d'aquell moment al cantó de Walesa i de Solidaritat. No va voler presentar-se a les eleccions de juny perquè considerava més important reforçar les estructures de Solidaritat a les fàbriques que no dedicar-se a la lluita parlamentària.

La realitat, però, ha estat que els resultats d'aquelles eleccions han donat un protagonisme total a Solidaritat en el nou Parlament i que és en aquest nou camp de batalla on ara se situa l'escenari principal de la lluita per la llibertat.

Nou símbol per a una nova situació

Mazowiecki, doncs, és el nou símbol de la nova situació. la seva tasca és extraordinàriament difícil i necessitarà, no sols tota l'ajuda dels polonesos, des de Solidaritat fins als comunistes, sinó també dels països occidentals més rics, que han d'aportar diners si volen veure reeixir l'experiment polonès. Estats Units, Alemanya Federal, Gran Bretanya i França, a més de les bones paraules, han d'acudir amb crèdits i tota mena d'ajudes per a salvar Polònia de la fallida financera i al poble polonès, de la fam.

És un motiu d'esperança que el cap del nou govern sigui un home amb una

gran sensibilitat social, que porta anys lluitant en favor de la classe treballadora, i inspirat per ideals de justícia social, en uns moments en què tot indica que la solució passa per demanar nous sacrificis als de sempre, als treballadors, que porten ja anys escoltant la mateixa música. En aquests moments, al cinturó dels obrers i pensionistes polonesos ja no queden forats per a estretxer.

L'aposta més forta dels últims quaranta anys

El repte és enorme i si Solidaritat fracassa ja no sembla quedar altra solució que el retorn al totalitarisme i la repressió. Així s'esvairia el bonic somni que el canvi en pau era possible, que una Europa unida podria ser algún dia realitat, que la *perestroika* és l'única sortida per a un sistema fracassat que busca nous camins per a tirar endavant unes societats que no volen perdre el tren de la modernitat, el progrés i el benestar col·lectius. Si Polònia se'n surt, serà el seu un camí gairebé obligat per molts altres països que es troben en situacions semblants, serà el model en què hauran de mirar-se la resta de països de l'Est i del món comunista. L'aposta de Polònia és molt forta, la més forta que s'ha vist a Europa en els últims quaranta anys. □